

POSTANOWIENIE

Dnia 11 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **M. O.** ,
oskarżonego o czyn z art. 231 § 3 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w dniu 11 marca 2026 r.,
skargi obrońcy oskarżonego
na wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie
z dnia 12 listopada 2024 r., IV Ka 1000/24,
uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Myślenicach
z dnia 25 kwietnia 2023 r., II K 130/21,
i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,
na podstawie art. 539e § 2 k.p.k. *a contrario*,

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić skargę;**
- 2. obciążyć oskarżonego M. O. kosztami
sądowymi postępowania skargowego;**
- 3. pozostawić bez rozpoznania wnioski obrońcy
i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego o zasądzenie
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu
skargowym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Myślenicach z dnia 25 kwietnia 2023 r., II K 130/21, M. O. został uniewinniony od czynu z art. 231 § 3 k.k. i art. 108 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1242; dalej: ustawa o ochronie zabytków) w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Po rozpoznaniu apelacji złożonych przez prokuratora i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego – Gminy M. , Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 21 grudnia 2023 r., IV Ka 1566/23, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Myślenicach do ponownego rozpoznania.

Na skutek skargi obrońcy oskarżonego, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 20 maja 2024 r., III KS 23/24, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Następnie, po przeprowadzeniu ponownego postępowania odwoławczego, Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 12 listopada 2024 r., IV Ka 1000/24, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Myślenicach do ponownego rozpoznania.

Skargę na ten wyrok kasatoryjny wniósł obrońca oskarżonego, zaskarżając go w całości i zarzucając *„obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, a to:*

- 1. art. 437 § 2 k.p.k. poprzez bezzasadne uchylenie wyroku Sądu I Instancji w sytuacji, gdy na podstawie zgromadzonych w sprawie dowodów oraz prawidłowo ustalonego stanu faktycznego i prawnego sprawy przez Sąd I Instancji powinno zostać wydane orzeczenie o utrzymaniu w mocy ww. wyroku (art. 437 § 1 k.p.k.) – tj. nie zachodziły przesłanki do wydania wyroku kasatoryjnego,*
- 2. art. 437 § 2 k.p.k. i art. 454 k.p.k. poprzez bezzasadne i pochopne przyjęcie, iż w sprawie zapaść powinien wyrok skazujący, mimo że Sąd II instancji jako Sąd meriti nie przeanalizował i nie wypowiedział się w uzasadnieniu co do całokształtu sprawy, np. nie zajął się kwestią interesu publicznego, kwestią szkody, znikomej społecznej szkodliwości i nie rozważył w ogóle zastosowania innych instytucji prawa karnego procesowego, jakie mogły wchodzić w rachubę, w szczególności umorzenia postępowania, mimo że jako Sąd meriti miał obowiązek rozważyć także i te możliwości/opcje,*

3. art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. poprzez wydanie wyroku oraz sporządzenie uzasadnienia w sposób nieodpowiadający wymogom procedury,

4. art. 442 § 2 k.p.k. w zw. z art. 8 k.p.k. poprzez naruszenie zasady samodzielności jurysdykcyjnej innego sądu, w tym przypadku Sądu I instancji poprzez zbyt rygorystyczne sformułowanie wytycznych (zapatrywań prawnych i wskazań co do dalszego postępowania) – niepozostawiające swobody w zakresie orzekania i właściwej subsumpcji”.

Obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi II Instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz oskarżonego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pisemne odpowiedzi na skargę przedłożyli: prokurator i pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego. Obie odpowiedzi zawierały wniosek o oddalenie skargi, a odpowiedź pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego również wniosek o zasądzenie od M. O. na rzecz Gminy M. zwrotu wydatków, w tym kosztów ustanowienia pełnomocnika.

Skarga została zarejestrowana w Sądzie Najwyższym w dniu 27 marca 2025 r., pod sygn. akt III KS 21/25. Dotychczas od udziału w rozpoznaniu tej sprawy zostali wyłączeni: SSN Ryszard Witkowski, SSN Anna Dziergawka i SSN Marek Siwek (ostatnie postanowienie w przedmiocie wyłączenia sędziego, dotyczące SSN Marka Siwka, zapadło w dniu 14 stycznia 2026 r.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga okazała się niezasadna, dlatego też należało ją oddalić.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że skarga została sformułowana w sposób, który nie w pełni przystaje do istoty postępowania skargowego. Obrońca skonstruował część zarzutów (po części zarzut z punktu 2, zarzuty z punktów 3 i 4), a także znaczną część uzasadnienia w taki sposób, aby w ramach postępowania skargowego przeprowadzić ponownie kontrolę na kształt apelacyjnej, tj., aby Sąd Najwyższy wypowiedział się co trafności rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w kontekście istnienia podstaw do pociągnięcia oskarżonego do odpowiedzialności

karnej. obrońca analizował okoliczności sprawy, które w jego ocenie nie zostały uwzględnione przez Sąd Okręgowy, prowadził polemikę ze stanowiskiem Sądu *ad quem* na poziomie merytorycznym, co do zasadności ustaleń o potrzebie pociągnięcia oskarżonego do odpowiedzialności karnej, sugerował potrzebę umorzenia postępowania z uwagi na znikomą społeczną szkodliwość czynu. W zarzucie czwartym obrońca w ogóle nie odniósł się do dopuszczalnych na podstawie art. 539a § 3 k.p.k. zarzutów, kwestionując wyłącznie kategoryczność wytycznych (art. 442 § 2 k.p.k.).

Tymczasem skarga na wyrok kasatoryjny nie może być traktowana jako odpowiednik zwyczajnego środka odwoławczego, ani być środkiem umożliwiającym podnoszenie innych zarzutów, niż wskazujące na naruszenie przepisów wymienionych w art. 539a § 3 k.p.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2025 r., II KS 4/25). Wobec tego wszelkie zawarte w skardze wywody związane z oceną prawidłowości rozpoznania apelacji, nie mogą być brane pod uwagę w postępowaniu skargowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2025 r., III KS 33/25). Zakres rozpoznania sprawy w postępowaniu skargowym jest bowiem bardzo ograniczony. Postępowanie to ma na celu jedynie stwierdzenie, czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 czerwca 2021 r., III KS 1/21; z dnia 31 maja 2021 r., V KS 13/21). Dlatego też rozpoznając skargę w tej sprawie Sąd Najwyższy ograniczył się do badania czy istniały podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego i czy zostały one prawidłowo wykazane i uzasadnione przez Sąd odwoławczy.

W ocenie Sądu Najwyższego argumentacja Sądu Okręgowego wykazująca zaistnienie podstawy wydania wyroku kasatoryjnego z art. 454 § 1 k.p.k. jest wystarczająca dla oddalenia skargi. W świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r. (I KZP 10/18, OSNK 2018, z. 11, poz. 73), możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy – w

wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) – stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. Jednocześnie w wypadku reguły *ne peius* z art. 454 § 1 k.p.k. kontrola skargowa obejmuje ocenę prawidłowości zastosowania tego przepisu pod kątem spełnienia warunku, zgodnie z którym sąd odwoławczy „nie może skazać oskarżonego”. Wymaga to wykazania przez ten sąd, że gdyby nie stwierdzone uchybienie, to mógłby zapaść wyrok skazujący, ale jego wydanie nie jest dopuszczalne w instancji odwoławczej z uwagi na zakaz takiego orzekania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2021 r., IV KS 21/21).

Sąd odwoławczy rzetelnie uzasadnił wydanie wyroku kasatoryjnego na podstawie art. 454 § 1 k.p.k., wskazując na błędną wykładnię przepisów zawartych w kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu – art. 231 § 3 k.k. i art. 108 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków. W kontekście tego drugiego przepisu Sąd odwoławczy oparł się na definicji zabytku. Sąd I instancji wskazał, że przedmiotem czynności wykonawczej czynu z art. 108 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków może być wyłącznie zabytek podlegający jednej z form ochrony z art. 7 ww. ustawy. Sąd odwoławczy wykazał, że takie stanowisko jest błędne, wskazując przede wszystkim na definicję legalną zabytku zawartą w art. 3 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków oraz brak powiązania odpowiedzialności karnej w art. 108 ust. 2 ww. ustawy z poddaniem określonego zabytku ochronie, o której mowa w art. 7 ww. ustawy. Jednocześnie Sąd odwoławczy zauważył, że tam, gdzie ustawodawca chciał powiązać odpowiedzialność z działaniem przeciwko zabytkowi podlegającemu ochronie to wyraźnie dał temu wyraz w treści przepisu (np. art. 118 ww. ustawy). Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na oparcie się przez Sąd I instancji na nieadekwatnym orzecznictwie, popierając swoje stanowisko literaturą przedmiotu. Wypada zauważyć, że wykładnia zaprezentowana przez Sąd odwoławczy nie jest

odosobniona (zob. powołany przez Sąd odwoławczy komentarz do ustawy o ochronie zabytków autorstwa A. Gintera i A. Michalak, jak również m.in. M. Kulik, *Komentarz do przepisów karnych ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, LEX/el 2010, t. 2 do art. 108). Sąd odwoławczy odparł też stawiane następco w skardze zarzuty dotyczące dowolności uznania „starej szkoły” w Krzyszkowicach za zabytek, wskazując – co nie jest kwestionowane w tej sprawie – że budynek ten jest wpisany do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Z kolei w odniesieniu do kwalifikacji z art. 231 § 3 k.k. Sąd odwoławczy dokonał rzetelnej analizy przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1145, ze zm.) i ustawy o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 1153, ze zm.). Doprowadziła go ona do stanowiska, że oskarżony, odpowiadający jako funkcjonariusz publiczny – Burmistrz Miasta i Gminy M. , działał nie tylko jako przedstawiciel inwestora, czyli gminy M. , ale również jako organ wykonawczy tej jednostki samorządu terytorialnego, zobowiązany do wykonywania ciążących na niej zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, a co za tym idzie był on zdalny do ponoszenia odpowiedzialności za przestępstwo z art. 231 § 3 k.k.

Sąd odwoławczy odniósł się także do materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy i poddał go ponownej ocenie. Uczynił to na poparcie tez dotyczących wykładni przepisów zawartych w kwalifikacji prawnej czynu. Jednocześnie, jak wskazał Sąd Okręgowy w odniesieniu do zarzutów apelacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego z punktów 7-11, zarzuty kwestionujące ocenę dowodów i ustalenia faktyczne były zasadne, jednakże miały drugorzędne znaczenie względem naruszenia prawa materialnego, które Sąd odwoławczy uznał za wystarczające do uchylenia wyroku uniewinniającego i zajęcia stanowiska o potrzebie skazania oskarżonego.

Nie budzi bowiem wątpliwości, że Sąd odwoławczy zawarł kategoryczne stanowisko co do możliwości wydania wyroku skazującego. Sąd Najwyższy dostrzega, że rozpoznając pierwszą skargę wniesioną w tej sprawie, od poprzedniego wyroku kasatoryjnego, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z uwagi na fakt, że Sąd ten nie sprostął obowiązkowi jednoznacznego wskazania podstawy uchylenia wyroku. W

uzasadnieniu wyroku w sprawie III KS 23/24 wykazano, że w wyroku kasatoryjnym zawarto niespójne, niekiedy wykluczające się twierdzenia co do podstaw uchylenia wyroku, wyrażające się z jednej strony w powołaniu na potrzebę skazania oskarżonego, z drugiej na potrzebę uzupełnienia postępowania dowodowego i możliwość – w jej wyniku – wydania wyroku takiego, jak uchylany. Jednakże w tej sprawie Sąd odwoławczy bez wątpienia uchylił wyrok na podstawie art. 454 § 1 k.p.k. i jednoznacznie wskazał, że istnieją podstawy do wydania wyroku skazującego. Oddaje to zdanie podsumowujące rozważania w punkcie 3.1. uzasadnienia: „zdaniem Sądu odwoławczego w realiach niniejszej sprawy należało stwierdzić, że zachowanie oskarżonego wyczerpało znamiona zarzucanego mu przestępstwa z art. 231 § 3 k.k. w zw. z art. 108 ust. 2 u.o.o.z. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”. Również zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania nie przeczą takiej konkluzji. Sąd odwoławczy wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy pozostawia do uznania Sądu I instancji zakres postępowania dowodowego, dopuszczając porzucenie na ujawnieniu dowodów zgromadzonych w aktach sprawy, jednocześnie wskazując na potrzebę dokonania swobodnej oceny tych dowodów i – mając na względzie zapatrywania prawne wyrażone w tym wyroku – wydanie wyroku w ponownym postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Jest przy tym rzeczą oczywistą, że oddalenie skargi przez Sąd Najwyższy nie może być uznawane za równoznaczne z wypowiedzeniem się o potrzebie wydania wyroku skazującego wobec oskarżonego w ponownym postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Ponownie należy podkreślić, że nie jest rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu skargowym ponowne rozpoznawanie apelacji (w tym przypadku wniesionych na niekorzyść oskarżonego). Ocena sposobu rozpoznania apelacji może mieć miejsce jedynie w postępowaniu kasacyjnym. W tym postępowaniu Sąd Najwyższy ma jedynie zbadać, czy Sąd Okręgowy wydał wyrok kasatoryjny respektując treść art. 437 § 2 *in fine* k.p.k.

Podsumowując, kontrola skargowa doprowadziła Sąd Najwyższy do wniosku, że Sąd Okręgowy orzekając w tej sprawie nie naruszył art. 437 § 2 k.p.k., a uchylenie zaskarżonego wyroku miało miejsce z poszanowaniem reguł koniecznych do takiego rozstrzygnięcia, w związku z treścią art. 454 § 1 k.p.k.

Zawarte w skardze i w odpowiedzi na skargę wnioski obrońcy oraz pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego są przedwczesne. Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, postępowanie skargowe nie jest postępowaniem kończącym postępowanie karne, skoro przesądza ono jedynie na jakim etapie to postępowanie będzie się dalej toczyło. Z tego powodu w orzeczeniu w przedmiocie skargi Sąd Najwyższy nie powinien orzekać co do kosztów zastępstwa procesowego (obrońcy oraz pełnomocnika z wyboru). Koszty te powinny być rozliczone w orzeczeniu kończącym postępowanie karne, zgodnie z przepisem art. 626 § 1 k.p.k. (tak, słusznie: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2024 r., I KS 36/24; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2024 r., IV KS 13/24; zob. także D. Świecki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el 2025, t. 38-40 do art. 539a).

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[J.J.]

[a.ł.]